

Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta

Záchranná centra v České republice
Studentská vědecká a odborná činnost
Kategorie: magisterské studium

2013
VI. ročník

Autor: Tereza Červenková
Konzultant: doc. JUDr. Vojtěch Stejskal, Ph.D.

Čestné prohlášení a souhlas s publikací práce

Prohlašuji, že jsem práci předkládanou do VI. ročníku Studentské vědecké a odborné činnosti (SVOČ) vypracoval(a) samostatně za použití literatury a zdrojů v ní uvedených.

Dále prohlašuji, že práce nebyla ani jako celek, ani z podstatné části dříve publikována, obhájena

jako součást bakalářské, diplomové, rigorózní nebo jiné studentské kvalifikační práce a nebyla

přihlášena do předchozích ročníků SVOČ či jiné soutěže.

Souhlasím s užitím této práce rozšiřováním, rozmnožováním a sdělováním veřejnosti v neomezeném rozsahu pro účely publikace a prezentace PF UK.

Tímto bych také chtěla poděkovat panu doc. JUDr. Vojtěch Stejskal, Ph.D. za jeho konzultace.

V Praze dne 14. 14.2013

podpis

Tereza Červenková

1 Úvod

Ochrana životního prostředí se postupně stává „významnou a nezbytnou lidskou aktivitou, kterou se alespoň tlumí, pokud přímo neodstraňují negativní dopady lidských činností na biosféru“ a jak dále autoři uvádějí „Rostlinstvo a živočišstvo všech druhů tvoří živou složku životního prostředí. Vzácné, původní ohrožené a potřebné druhy jsou celosvětově předmětem ochrannářských opatření.“¹

Nástroji k dosažení ochrany je přijímání mezinárodních úmluv. Jednou z nejvýznamnějších v oblasti ochrany živočichů a rostlin je úmluva CITES. Její celý název zní Úmluva o mezinárodním obchodu ohroženými druhy volně žijících živočichů a rostlin. Název by mohl mást, neboť tato úmluva „není úmluvou ekonomickou“, nýbrž jednoznačně úmluvou na ochranu přírody,“ a jejím účelem je „postavit mezinárodní obchod s volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami pod společnou kontrolu všech zemí světa, aby se docílila ochrana ohrožených druhů fauny a flóry před úplným vyhubením vlivem bezohledného získávání pro obchodní účely“².

V čl. VIII úmluvy CITES, tedy v ustanovení upravujícím opatření, která mají strany učinit, určuje odst. 1 jako jedno z těchto opatření provedení konfiskace exempláře.³ To však předpokládá nutnost péče o tento zadržený či zabavený exemplář a právě k tomuto účelu mají být zřizována záchranná centra.

Tímto způsobem lze vysvětlit poslání záchranných center. Na internetových stránkách Botanické zahrady Liberec jsou záchranná centra vyjádřena tak, že „slouží určitým speciálním způsobem k ochraně nejohroženějších druhů světa před vyhubením“⁴, což dle mého názoru vystihuje jejich smysl. Cílem mé práce bude popsat úlohu a fungování záchranných center v České republice.

Jako pracovní metodu jsem zvolila analýzu odborných publikací, pramenů práva a dalších zdrojů. Problematika záchranných center je nastíněna v několika odborných

¹ Damohorský, M. a kol., *Právo životního prostředí*. Praha: C.H.Beck, 2003, 5 s., 333 s.

² Stejskal V., Vilímková, V., *Zákon o obchodování s ohroženými druhy s komentářem a prováděcími a souvisejícími předpisy*. Praha: Linde, 2005. 20 s.

³ úmluva CITES, sjednána dne 3.3.1973 ve Washingtonu, v platnost vstoupila dne 1.7.1975, Česká republika převzala závazky kontinuálně 1.1.1993

⁴ <http://www.botaniliberec.cz/>

publikacích. Mezi nejobsáhlejší zdroje v této oblasti bych zařadila knihu J. Prchalové *Právní ochrana zvířat*⁵, kde jsou záchranná centra uváděna v části zabývající se úmluvou CITES. Dále pak knihu V. Stejskala a V. Vilímkové *Zákon o obchodování s ohroženými druhy s komentářem a prováděcími a souvisejícími předpisy*⁶. Významným zdrojem informací byly internetové zdroje, a to zejména internetové stránky některých státních orgánů (ČIZP, MŽP), výroční zprávy některých zoologických či botanických zahrad, ale i další portály zabývající se touto tematikou. Některé informace se mi podařilo získat i přímým kontaktováním příslušných subjektů, nutné je však dodat, že zákon⁷ záchranným centrům zakazuje poskytovat konkrétní informace třetím osobám, na což mne upozornil i zaměstnanec Zoo Jihlava. Lze však získat informace obecné anebo se obrátit na příslušný orgán státní správy.

Práci člením do tří kapitol. Nejprve se pokouším zařadit záchranná centra mezi ostatní subjekty působící v rámci ochrany životního prostředí v České republice. Abych se vyhnula nejasnostem, zabývám se rozlišením některých pojmů. V této souvislosti se podrobněji věnuji záchranným stanicím. U záchranných center se zkoumám jejich dosavadní působení, uvádím též jejich výčet. V další kapitole se snažím uvést do souvislosti právní úpravu záchranných center. Zmiňuji zde úmluvu CITES, která záchranná centra zavedla, evropské právo a postupně docházím k vnitrostátní úpravě, kde se pozastavuji nad některými aspekty provozování a financování. V poslední kapitole se zabývám postupem, který předchází umístění exempláře do záchranného centra a na několika případech řešených ČIZP jej ilustruji.

2 Záchranná centra v České republice

2.1 Vazba záchranných center na jiné subjekty

Vazbu na jiné subjekty je možné nalézt ve třech aspektech, které nastíním ve třech následujících odstavcích. Jde o vztah záchranných center k ČIZP, MŽP a jiným subjektům poskytujícím péči živočichům či rostlinám v České republice.

⁵ Prchalová, Jana. *Právní ochrana zvířat*. Praha: Linde, 2009

⁶ Stejskal V., Vilímková, V., op.cit.

⁷ jedná se o Zákon č. 100/2004 Sb., ze dne 5.3.2004, o ochraně druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin regulováním obchodu s nimi a dalších opatřeních k ochraně těchto druhů a o změně některých zákonů (zákon o obchodování s ohroženými druhy) ve znění pozdějších předpisů, jak bude pojednáno dále

V České republice se na ochraně živočichů a rostlin podílí celá řada subjektů, patří mezi ně i záchranná centra. Záchranné centrum je subjekt provozovaný v souladu s naplňováním úmluvy CITES zejména dle zákona č. 100/2004 Sb.⁸. Ten jej definuje jako „trvalé zařízení, v němž jsou chovány nebo pěstovány zadržené nebo zabavené živé exempláře“⁹. Jedná se o exempláře pravomocně zabavené dle CITES. Státním orgánem, který zabavení provádí a následně jej do centra umísťuje, je ČIZP. Z úmluvy CITES i z definice záchranného centra je zřejmé, že toto centrum může pečovat jak o živočichy, tak o rostliny.

Exempláře se stávají vlastnictvím státu. „Právo hospodaření s nimi ve smyslu zákona č. 100/2004 Sb. a zákona č. 219/2000 Sb. připadá Ministerstvu životního prostředí“, které též „na základě smluvního vztahu mu poskytuje náhradu vynaložených výdajů na péči o exempláře z prostředků státního rozpočtu“¹⁰ a se záchranným centrem velmi úzce spolupracuje. Ministerstvo životního prostředí zakládá samotnou existenci centra a úzce s ním spolupracuje. „Ministerstvo životního prostředí nemůže samo o zadržené a zabavené exempláře pečovat“¹¹, předává je proto do péče k tomu určených subjektů. V České republice však v současné době neexistuje subjekt, který by působil pouze jako toto záchranné centrum.

Ministerstvo nezakládá záchranná centra CITES jako nový subjekt, kterému by byla vyhrazena péče například o určité druhy živočichů, nýbrž postupuje právě naopak a jako záchranné centrum pro péči některých druhů určí „některý ze státních nebo nestátních subjektů“¹², nejčastěji některou z českých zoologických nebo botanických zahrad. V současné době je z tohoto hlediska výjimkou z této praxe Záchranná stanice Bartošovice na Moravě, která působí jako záchranná stanice a záchranné centrum, aniž by byla zoologickou nebo botanickou zahradou. Pro účely této práce proto zmiňuji také stručnou charakteristiku jiných subjektů, které bývají za záchranné centrum určeny. Významnou úlohu plní zejména zoologické a botanické zahrady.

⁸ Zákon č. 100/2004 Sb., op.cit.

⁹ Zákon č. 100/2004 Sb., op.cit.

¹⁰ Prchalová, Jana, op.cit.,

¹¹ tamtéž

¹² tamtéž

Ty působí aktivně v rámci ochrany biologické rozmanitosti primárně poskytováním péče živočichům a rostlinám. Vedle toho ale také často fungují jako záchranné stanice, vzdělávací centra a „jsou zapojeny do mnoha předních organizací a záchranných a záchovných programů na mezinárodní i regionální úrovni“^{13 14}.

Zahrady jsou členy v národních či nadnárodních organizacích svou povahou univerzálních (IUCN), specializovaných (EAZA¹⁵, WAZA¹⁶, UBZCR¹⁷, BGCI¹⁸). Působení jako záchranné centrum na základě určení Ministerstvem životního prostředí lze chápat jako součást nadnárodní vládní spolupráce České republiky v úmluvě CITES, která působení takových center předpokládá.

Zapojení do programů probíhá formou spolupráce zejména v oblastech chovu živočichů (rostlin), „*jak ex situ (chovem živočichů v lidské péči), tak in situ (prostřednictvím pomoci při obnově životaschopných populací živočichů v jejich přirozeném prostředí)*“¹⁹ a vedou podrobnou evidenci, kterou i zveřejňují ve výročních zprávách²⁰. Jedná se nejen o zveřejnění počtu chovaných zvířat, ale také o jejich kategorizaci dle způsobu ochrany či způsobu zapojení zahrady do některého z projektů. Na příkladu Zoo Liberec uvádím krátký výtah z výroční zprávy.

Ve výroční zprávě Zoo Liberec²¹ z roku 2011 je v části zabývající se chovem zvířat jako první zmíněna účast v projektu EEP (chov ohrožených druhů světové fauny zařazených do Evropských záchranných chovů). Následuje účast v ESB (chov ohrožených druhů světové fauny v rámci evropských plemenných knih), ISB (chov ohrožených druhů světové fauny v rámci mezinárodních plemenných knih), RDB (chov ohrožených druhů světové fauny

¹³ T. Jiroušek, Vladislav et. al. *Zoologické zahrady české republiky a jejich přínos k ochraně biologické rozmanitosti*, dostupné na: [http://www.mzp.cz/osv/edice.nsf/379B301626F7EF96C12570DC002B689B/\\$file/zoo.pdf](http://www.mzp.cz/osv/edice.nsf/379B301626F7EF96C12570DC002B689B/$file/zoo.pdf),

¹⁴ citovaný zdroj hovoří pouze o zoologických zahradách, z logiky věci lze však dovodit obdobnou platnost i pro botanické zahrady, pozn. aut.

¹⁵ European Association of Zoos and Aquaria

¹⁶ World Association of Zoos and Aquariums

¹⁷ Unie botanických zahrad české republiky

¹⁸ Botanic Gardens Conservation International

¹⁹ T. Jiroušek, Vladislav et. al. op. cit.

²⁰ Par. 7 zákona č. 100/2004 Sb., op.cit.

²¹ dostupné na: <http://www.zooliberec.cz/media/files/vyrocka-zoo-web.pdf>

uvedených v červené knize IUCN), CITES – chov ohrožených druhů světové fauny chráněných podle zákona č. 16/1997 Sb.²² -CITES I a péče o zvláště chráněné živočichy odebrané podle zvláštních právních předpisů – zákona č. 114/1992 Sb.²³

Zde je nutné zdůraznit rozdíl mezi působením některého subjektu jako záchranného centra CITES²⁴ a faktem, že tento subjekt chová exempláře, kterým úmluva CITES poskytuje ochranu. Jinými slovy úmluva CITES ve svých přílohách určuje, kteří živočichové (rostliny) jsou jí chráněni. Zoologické (botanické) zahrady proto často ve svých výročních zprávách rozlišují chov (pěstování) takovýchto zvířat (rostlin) a chov (pěstování) jiných v rámci jiných typů spolupráce²⁵. Exempláře chráněné úmluvou CITES tedy může chovat i zoologická (botanická) zahrada, která není určena jako záchranné centrum. Naproti tomu působení zoologické (botanické) zahrady jako záchranného centra CITES znamená, že jeden subjekt (zoologická či botanická zahrada) působí zároveň jako toto záchranné centrum z důvodu, že takové řešení je, jak bylo již řečeno výše, výhodnější než vytváření a pověření Ministerstvem životního prostředí záchranných center zvlášť.

Je jasné, že většina českých zoologických či botanických zahrad pečuje o druhově omezený okruh zvířat (rostlin), ať už se jedná o omezení z důvodu ekonomických či kapacitních nebo o fakt, že se daná zahrada přímo zaměřuje pouze na péči o určité druhy živočichů (rostlin). Nebylo by patrně možné poskytovat v rámci jedné zahrady péči všem živočichům (rostlinám), nejeví se to však především ani vhodné, jak se ukazuje mimo jiné dle slov Petra Fejka, bývalého ředitele pražské zoologické zahrady.²⁶ Z těchto důvodů si lze povšimnout, že v rámci jednoho záchranného centra se obvykle pečuje o omezený počet druhů zvířat (rostlin) často si podobných nebo vyžadujících podobnou péči.²⁷

²² Zákon č. 16/1997 Sb., ze dne 24.2.1997 o podmínkách dovozu a vývozu ohrožených druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin a dalších opatřeních k ochraně těchto druhů a o změně a doplnění zákona České národní rady č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů, v době tvorby výroční zprávy však tento zákon již 7 let neplatil

²³ Zákon č. 114/1992 Sb., ze dne 19.2.1992 o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů, ve výroční zprávě je chybně uveden zákon č. 246/1992

²⁴ záchranná centra je možno nazývat též záchranná centra CITES, pozn. aut.

²⁵ viz výše

²⁶ Doležal, Jiří X.. *Pražská Zoo-její zvířata a lidé*. Praha: Ringier, 2006

²⁷ dostupné na: http://www.cizp.cz/files/=3521/ZC_CITES-20120221.pdf

Jistou vazbu na zoologické zahrady je možné hledat i v některých ustanoveních právní úpravy týkající se záchranných center.²⁸

2.2 Odlišení pojmů záchranné centrum, záchranná stanice

Z důvodu terminologické podobnosti se dále blíže pozastavuji nad rozlišením mezi záchrannou stanicí a záchranným centrem. V praxi se může stát, že jeden subjekt je zároveň obojím²⁹ nebo je dokonce zároveň ještě nějakým dalším zařízením, což je poměrně časté právě u zoologických (botanických) zahrad.

V případě záchranných center jde o subjekty takto určené Ministerstvem životního prostředí za účelem péče o zabavené či zadržené exponáty chráněné úmluvou CITES v rámci jejího naplňování. U záchranné stanice se jedná o subjekt který rovněž získá povolení od Ministerstva životního prostředí, ovšem za účelem péče o handicapované živočichy. Shodu tedy lze spatřovat v orgánu, který umožňuje subjekt založit a provozovat, a také v některých právních normách upravující péči o živočichy těmito subjekty. Rozdílný je zejména cíl, systém financování, ale též základní právní normy upravující podmínky pro provoz subjektů. Pojmy ovšem nemusí být vždy myšleny takto³⁰, což způsobuje jistou nepřehlednost. Za podstatné lze považovat, že existují dva typy subjektů, které nesou v názvu přívlástek „záchranné“ s tím, že záchranné stanice umožňují tuto záchranu handicapovaných živočichů záchranná centra exemplářů zadržených či zabavených dle úmluvy CITES.

Jak bylo zmíněno, existuje v úpravě záchranných stanic jistá podobnost s úpravou záchranných center. Nyní se proto pokusím nastínit alespoň základní aspekty fungování těchto subjektů. Právním vymezením záchranných stanic se blíže zabývá například P. Komínková³¹, V. Vilímková, J. Šíma a M. Krestová³² či Z. Císař³³. Dle Vilímkové, Šímy a

²⁸ viz příslušná kapitola

²⁹ například záchranná stanice a záchranné centrum v Bartošovicích na Moravě

³⁰ v Zoo Ústí nad Labem fungují vedle sebe dva subjekty se stejným názvem, Zoo provozuje záchranné centrum CITES, a zároveň záchranné centrum ve smyslu spíše záchranné stanice, pozn. aut.

³¹ Komínková, Pavlína. Právní úprava záchranných stanic. Praha: UK v Praze, 2010, příspěvek vydán při příležitosti pořádání konference na téma Člověk a zvíře-v zajetí či v péči na PF UK v roce 2009 in Stejskal V., Leskovjan M. Člověk a zvíře – v zajetí či v péči?, Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2010

³² Vilímková V., Šíma J., Krestová M. Legislativní nástroje v oblasti ochrany přírody a krajiny, společný příspěvek tří autorů na konferenci na téma Národní síť záchranných stanic-systém záchrany handicapovaných živočichů uspořádanou 27. 11. 2012 Českým svazem ochránců přírody ve spolupráci s Agenturou ochrany

Krestové má „*péče o handicapované živočichy prostřednictvím záchranných stanic v ČR dlouhou tradici, která sahá do 80. let 20. stol.*“³⁴ Komínková uvádí, že současná právní úprava záchranných stanic tvoří „*zajímavý, formálně oddělený a pravděpodobně jedinečný komplex*“³⁵. Jedná se o zákon č. 114/1992 Sb.³⁶, č. 246/1992 Sb.³⁷, vyhlášku č. 316/2009 Sb.³⁸ a vyhlášku č. 114/2010 Sb.³⁹ Oba zdroje se shodují při hodnocení významu zákona č. 312/2008 Sb.⁴⁰, který v souvislosti s implementací evropských předpisů přinesl novelizaci obou zmíněných zákonů. Komínková zdůrazňuje zejména zavedení zohlednění územního působení záchranné stanice, neboť právě to „*je důležité v případě přidělování dotací, umožňuje optimální pokrytí území státu jakož i optimální vytížení stanic*“⁴¹ Z hlediska veterinárních předpisů je pro záchranné stanice relevantní zákon č. 246/1992 Sb.⁴² a zákon č. 166/1999 Sb.⁴³ a související předpisy.

Legální definici záchranné stanice nalezneme v zákoně č. 114/1992 Sb.⁴⁴ Tento zákon v paragrafu 5 upravuje také vazbu na Ministerstvo životního prostředí. To vydává rozhodnutí o povolení k provozování záchranné stanice a v rámci tohoto povolení stanoví místo, kde se záchranná stanice nachází, vymezí její územní působnost a rozsah poskytované péče. Zákon stanovuje též náležitosti žádosti o toto povolení a ukládá ministerstvu vyžádat si při vydání

přírody a krajiny ČR, dostupné na <http://www.zvirevnouzi.cz/konference-narodni-sit-zachrannych-stanic-system-zachrany-handicapovanych-zivocichu/>, pozn. aut.

³³ Císař, Zdeněk. Veterinární předpisy upravující činnosti záchranných stanic, příspěvek vydán rovněž na zmíněnou konferenci na téma Národní síť záchranných stanic, pozn. aut.

³⁴ Vilímková V., Šíma J., Krestová M., op. cit.

³⁵ Komínková, Pavlína., op.cit.

³⁶ Zákon č. 114/1992 Sb. op.cit.

³⁷ Zákon č. 246/1992 Sb., ze dne 15.4.1992 na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů

³⁸ Vyhláška č. 316/2009 Sb., ze dne 27.8. 2009 o držení živočichů dočasně nebo trvale neschopných přežít ve volné přírodě a o péči o tyto živočichy v záchranných stanicích (vyhláška o handicapovaných živočiších)

³⁹ Vyhláška č. 114/2010 Sb., ze dne 9.4. 2010 o ochraně handicapovaných zvířat při chovu

⁴⁰ Zákon č. 312/2008 Sb., ze dne 21.8.2008, změna zákona na ochranu zvířat proti týrání

⁴¹ Komínková, Pavlína., op.cit.

⁴² Zákon č. 246/1992 Sb, op.cit.

⁴³ Zákon č. 166/1999 Sb, ze dne 13.7.1999, o veterinární péči a o změně některých souvisejících zákonů (veterinární zákon)

⁴⁴ Zákon č. 114/1992 Sb., op.cit

rozhodnutí stanovisko místně příslušného orgánu ochrany zvířat, myslivosti a veterinární správy. Za stanovených podmínek může ministerstvo své rozhodnutí změnit či zrušit. Ministerstvo je dále povinné vést přehled záchranných stanic a určeným způsobem jej zveřejňovat.

Z definice záchranné stanice je kromě územního vymezení podstatné také určení cíle, pro který byly vytvořeny. Tím je umožnit živočichům návrat do přírody.⁴⁵ Pro záchrannou stanici je zde důležité rozlišení typu handicapu živočicha, neboť pro živočichy handicapované dočasně a trvale je zákonem zaveden odlišný režim péče. V souladu s definovaným cílem má totiž stanice povinnost poskytovat péči pouze dočasně handicapovaným živočichům. U živočichů handicapovaných trvale jde pouze o poskytování odpovídající péče, je-li to vhodné a účelné, přičemž toto by měl posuzovat veterinární lékař a pokud ten dojde k závěru, že péče „není vhodná ani účelná“ a jsou splněny i další podmínky, „může dojít k usmrcení živočicha“.⁴⁶

Pokud se někdo ujme dočasně handicapovaného živočicha, vztahují se na něj povinnosti uvedené v zákonech č. 114/1992 Sb.⁴⁷ a č. 246/1992 Sb.⁴⁸ Dříve uvedený zákon uvádí možnost zajistit péči obdobně jako záchranná stanice, předat toto zvíře záchranné stanici nebo oznámit místo nálezu tamtéž. Ke druhému zmíněnému zákonu píše Vilímková, Šíma a Krestová: že, každý, kdo se ujme handicapovaného živočicha má „zajistit nezbytné ošetření nebo předání do záchranné stanice (zvláště chráněné živočichy je nutné předat do stanice vždy) a jde-li o živočicha pouze dočasně neschopného přežít v přírodě (dle předchozího textu dočasně handicapovaného, pozn. aut.), musí každý postupovat tak, aby návrat do přírody nebyl znemožněn“⁴⁹. Tímto postupováním zde autoři pravděpodobně myslí opět povinnost dodržovat obecné podmínky stanovené v zákoně č. 246/1992 Sb.⁵⁰ stejným způsobem jako záchranná stanice.

⁴⁵ cíl vymezen zákonem č. 114/1992 Sb. a vyhláškou č. 316/2009 Sb.

⁴⁶ blíže k tomu též Komínková, Pavlína., op.cit.

⁴⁷ Zákon č. 114/1992 Sb., op.cit

⁴⁸ Zákon č. 246/1992 Sb, op.cit.

⁴⁹ Vilímková V., Šíma J., Krestová M., op. cit., paragraf 5 zákona č. 114/1992 Sb.

⁵⁰ Zákon č. 246/1992 Sb, op.cit.

Podmínky provozování záchranné stanice obsahuje zákon č. 246/1992 Sb.⁵¹ a podmínky chovu upřesňuje vyhláška č. 114/2010 Sb.⁵² V zákoně lze odlišit podmínky obecné a zvláštní, podle toho, zda jsou určeny obecně chovatelům poskytujícím soustavnou péči nebo konkrétně záchranným stanicím. Jde o „zachování podmínek podle potřeb živočichů, preventivně působit proti únikům těchto zvířat a dodržovat podmínky chovu stanovené prováděcí vyhláškou“⁵³, kterou se rozumí opět vyhláška č. 316/2009 Sb.⁵⁴ Ta stanovuje záchranným stanicím povinnost zajistit, aby nedocházelo k nadměrnému kontaktu zvířat s člověkem, jedinci domestikovaných druhů nebo přirozenými predátory, zajistit určený způsob krmení a odpovídající prostředí. Čtvrtou obecnou zákonnou podmínkou je mít osvědčení o odborné způsobilosti. V případě záchranných stanic dále platí povinnost „stanovit nejméně jednu osobu odpovědnou za péči o handicapovaná zvířata, která je povinna poučit další osoby, které o zvířata pečují, aby zůstala zachována kvalifikovanost poskytované péče“.⁵⁵

2.3 Výčet záchranných center

Zjistit, jaká záchranná centra v současné době v České republice působí je možné z internetových stránek Ministerstva životního prostředí. To má ze zákona povinnost „vede a způsobem umožňujícím dálkový přístup zveřejňuje seznam záchranných center s uvedením taxonů živých exemplářů, které mohou být do záchranného centra umístovány“⁵⁶. Ke dni 21.2.2012, což je zatím nejaktuálnější údaj, působila v České republice tato záchranná centra:
57

Informace o působení záchranných center jsem se snažila čerpat na webových stránkách daného subjektu. Je zajímavé, jak velmi se liší tyto stránky podle toho, kolik

⁵¹ Zákon č. 246/1992 Sb., op.cit.

⁵² Zákon č. 114/1992 Sb., op.cit

⁵³ Komínková, Pavlína., op.cit.

⁵⁴ Vyhláška č. 316/2009 Sb., op.cit.

⁵⁵ Komínková, Pavlína., op.cit.

⁵⁶ Zákon č. 100/2004 Sb., op.cit.

⁵⁷ seznam center povolených dle § 25 odst. 2 písm. j) zákona č. 100/2004 Sb., o obchodování s ohroženými druhy (stav ke dni 21. 2. 2012), zdroj: http://www.cizp.cz/files/=3521/ZC_CITES-20120221.pdf

informací o záchranných centrech poskytují, respektive, zda je vůbec zmiňují. V některých případech je možné se poměrně snadno dopátrat toho, jaké druhy zabavených živočichů jsou v centru chovány a v jakém množství (Zoo Brno), jindy je to poněkud problematičtější (Zoo Jihlava).

V případě Zoo Jihlava jsem se proto pokusila získat relevantní informace kontaktováním jednoho z kompetentních zaměstnanců. V odpovědi mi bylo sděleno, že poskytovat informace o konkrétních zabavených živočiších není možné, a to z důvodu velké citlivosti a rizika prozrazení a následného možného zneužití takových informací. Dozvěděla jsem se pouze, že při umístování zabaveného exempláře záchranné centrum pracuje vždy v součinnosti s ČIŽP.

Následně jsem zjistila, že toto utajení, jak bylo a bude zmíněno, je v souladu se zákonem a je tedy pochopitelné, že se mi na internetových stránkách zoologických nebo botanických zahrad, které působí také jako záchranná centra, nepodařilo nalézt žádnou informaci o zadržených nebo zabavených exemplářích, které by byly v jejich péči. V některých případech však zahrady vůbec nezveřejňují žádnou zmínku o tom, že působí též jako záchranné centrum. Překvapilo mne množství případů, kde to tak je, ale ještě více, o jaké ze subjektů se jedná, neboť ze strany fakultních zahrad⁵⁸ bych očekávala v tomto směru informací více.

Jak bylo rovněž nastíněno výše a jak vyplývá i ze zákona, má každé záchranné centrum v péči vždy jen určité druhy živočichů (rostlin). Níže uvádím záchranná centra, která aktuálně v České republice působí, vycházím ze zmiňovaného výčtu center zveřejňovaném Ministerstvem životního prostředí. U každého centra uvádím, o které exempláře pečují a několik dalších informací, které se mi podařilo zjistit. Centra řadím sestupně dle množství a kvality těchto informací, kdy obecně lze říci, že v případě zoologických zahrad je výčet informací daleko rozsáhlejší než u zahrad botanických (výjimkou z tohoto je BZ Liberec). I Zoo však často zmiňují jen druhy chráněné CITES a nikoli už působení jako záchranné centrum.

Zoologická zahrada hl. m. Prahy

⁵⁸ fakultními rozumím Botanickou zahradu Přf UK a Botanickou zahradu MU

Internetové stránky Zoo Praha⁵⁹ poskytují informaci o svém působení jako záchranné centrum na několika místech. Zoo nejprve vypočítává záchovné programy, na kterých se podílí, a také organizace, jejichž je členem. Je zde například zmínka o programu na záchranu koně Przewalského.

Ve výročních zprávách lze nalézt několik informací o druzích a počtu exemplářů, které byly v Zoo v rámci záchranného centra chovány. Například výroční zpráva z roku 2006 uvádí:

Počet zadržených a zabavených zvířat k 31. 12. 2006

	samci	samice	neurčeno	celkem
savci	1	1	0	2
ptáci	5	7	1	13
plazi	27	25	137	189
zoo celkem	33	33	138	204

Zadržená a zabavená zvířata v roce 2006 : ptáci – 1 ks, plazi – 67 ks.

Příčemž: „*Celkový počet zabavených a zadržených zvířat se snížil, a to ze tří hlavních důvodů: nižší počet zabavených a zadržených zvířat v roce 2006, část zvířat byla vrácena, zlepšení spolupráce s MŽP a tím časnější převod vlastnických práv k zabaveným zvířatům za státu na zoo.*“⁶⁰

Ve výroční zprávě z roku 2011 lze pak nalézt informaci o působení pracoviště karantény. Druhou zmínku představuje výčet informací o pracovišti karantény. To „*kromě standardní předepsané karanténní péče o nově příchozí zvířata plní též funkci jako dočasné útočiště pro zvířata v zahradě se již nacházející a v neposlední řadě plní karanténní pracoviště funkci záchytného centra pro CITES zvířata zadržená Českou inspekcí životního prostředí.*“⁶¹

Zajímavou otázku vyvolává tento text uvedený ve stejné výroční zprávě: „*Chovatelsky se rok 2011 soustředil na budoucnost kolekce zvířat se snahou o rozmnožování perspektivních*

⁵⁹ Dostupné na: <http://www.zoopraha.cz/cs/>

⁶⁰ tamtéž

⁶¹ tamtéž

druhů a s postupným vyřazením druhů, které nebudou mít v blízké budoucnosti expozici. Jedná se zejména o obyvatele expozičního terária, které dočasně zanikne po přestěhování savčích obyvatel pavilonu slonů, a také o druhy, uvolněné z CITES centra.“⁶² Je tedy možné, že v následujícím roce (letech) v pražské zoologické zahradě záchranné centrum již nenajdeme.

Zoologická zahrada Ohrada Hluboká nad Vltavou, příspěvková organizace Jihočeského kraje

Internetové stránky⁶³ této Zoo bych označila za přínosné. I pro úplného laika nabízí poměrně značné množství srozumitelných informací o problematice CITES a o tom, v jakém poměru Zoo k CITES je. Chybí pouze informace, kdy byla Zoo jako centrum určena. Ve výroční zprávě z roku 2011 je k nalezení několik dalších informací. Je možné se dozvědět, že jsou zde pořádány konference (Otazníky kolem CITES) a že záchranné centrum působí v rámci záchranné stanice pro handicapované živočichy pro živočichy palearktické oblasti. Zoo Ohrada úzce spolupráce s JU.

Botanická zahrada Liberec

Botanická zahrada Liberec na svých internetových stránkách uvádí, že byla jako záchranné centrum ustanovena Ministerstvem životního prostředí v roce 2003. Dočteme se také, že „oficiálně zabaveným ilegálně importovaným rostlinám, jež jsou nalézány často v bédném stavu a neurčené, se dostává kvalifikované prvotní péče nutné k přežití“.⁶⁴ Působení jako záchranné centrum sama zahrada chápe jako potvrzení jejího významu.

ZO ČSOP Nový Jičín 70/02, Záchranná stanice Bartošovice na Moravě

Na webových stránkách⁶⁵ Záchranné stanice Bartošovice na Moravě můžeme nalézt srozumitelný text o jejím působení jako záchranné centrum. Postupně je zde řečeno, že jako

⁶² tamtéž

⁶³ Dostupné na: http://www.zoo-ohrada.cz/index.php?option=com_content&task=blogcategory&id=15&Itemid=451

⁶⁴ Dostupné na: <http://www.botaniliberec.cz/>

⁶⁵ Dostupné na: <http://www.csopnj.cz/>

záchranné centrum stanice působí od října roku 1997, kdy byla takto určena na základě tehdy platného zákona č.16/97 Sb.⁶⁶

Dále se lze dočíst, že „v průběhu let 1997 až 2009 prošlo v této souvislosti zařízením přes 1 200 zvířat. V roce 2009 to bylo celkem osm papoušků. Ve spojitosti se vstupem do EU a tím k otevřením hranic došlo k výraznému snížení záchyťů z nelegálního obchodu. Naopak zároveň v souvislosti s novelizací zákona 114/92 o Ochráně přírody jsou často zabavovány naše druhy ptáků na základě tzv. Obecné ochrany ptáků - §5a, §5b. Mezi tyto druhy patří především: Poštolka obecná, Lyska černá, Holub hřivnáč, Kalous ušatý, Zvonek zelený, stehlík obecný, Čížek lesní, Konopka obecná, Zvonohlík zahradní, Hýl obecný, Křivka obecná, Pěnkava obecná, Vrabec polní, Straka obecná, Brkoslav severní, Káně lesní, Krkavec velký, Ostříž lesní, Ťuhýk obecný a další.“⁶⁷ Při zabezpečování této funkce stanice úzce spolupracuje především s Českou inspekcí životního prostředí a celními orgány jejího regionu.

V případě těchto zahrad se informace o záchranném centru chybí:

Zoologická a botanická zahrada města Plzně, příspěvková organizace nic

Na internetových stránkách plzeňské Zoo⁶⁸ jsem sice žádné konkrétní informace o záchranném centru nenašla, o podílu Zoo na ochraně přírody a zapojení do projektech je však obecně psáno bohatě.

Zoologická zahrada Jihlava⁶⁹

Zoologická zahrada Ústí nad Labem , příspěvková organizace⁷⁰

Botanická zahrada Univerzity Karlovy v Praze, Přírodovědecká fakulta⁷¹

Botanická zahrada hl. m. Prahy⁷²

⁶⁶ Dostupné na: Zákon č. 16/1997 Sb., op.cit.

⁶⁷ Dostupné na: <http://www.csopnj.cz/>

⁶⁸ Dostupné na: <http://www.zooplzen.cz/>

⁶⁹ Dostupné na: <http://www.zoojihlava.cz/>

⁷⁰ Dostupné na: <http://www.zoousti.cz/default.aspx>

⁷¹ <http://bz-uk.cz/>

Botanická zahrada Přírodovědecké fakulty Masarykovy univerzity v Brně⁷³

Zahrada již nepůsobící jako záchranné centrum - Zoologická zahrada Brno

Kromě subjektů působících jako záchranná centra nyní lze nalézt také subjekty, které takto působily v minulosti. Které záchranné centrum bylo zřízeno jako první se mi však zjistit nepodařilo.

Nejvíce informací o působení některého subjektu jako záchranného centra jsem našla na internetových stránkách Zoo Brno. Tato Zoo sice v současné době centrum neprovozuje, jedná se o informace z roku 2010, považuji však za vhodné je zde uvést.

V dokumentu Strategie Zoo uvádí, že již deset let (k datu 2010) působí jako záchranné centrum pro zadržovaná a zabavená zvířata. Konkrétně nehovoří o záchranném centru, lze to však dovodit. Zvýšení významu působení jako takovéto instituce vidí od doby po podpisu zákona č. 16/1997 Sb. Náklady Zoo hradí dle kapitoly B1 Ministerstvo životního prostředí.⁷⁴ V příloze č. 1 uvádím výčet druhů, o které centrum pečovalo.

Návštěva-Bojnice

Na internetových stránkách ČIŽP⁷⁵ jsem pak v souvislosti se záchrannými centry našla zprávu o návštěvě ČIŽP v Zoo Bojnici na Slovensku z roku 2008. Z textu je zřejmé, že ČIŽP projevila zájem do budoucna s touto Zoo spolupracovat. Tato spolupráce je jistě míněna z různých důvodů, nastiňuje ale opět otázku – proč se ČIŽP neobrací na některou z českých Zoo? Není zde možné připustit již jisté uvažování do budoucna – redukci záchranných center v České republice?

3 Právní úprava záchranných center

⁷² http://www.botanicka.cz/hlavni-stranka.html?page_id=95

⁷³ http://www.sci.muni.cz/bot_zahr/

⁷⁴ Dostupné na: www.zoobrno.cz

⁷⁵ Dostupné na: http://www.cizp.cz/1213_Navsteva-zachranneho-centra-CITES-pri-ZOO-Bojnice-Slovensko-25-27-6-2008

3.1 Úmluva CITES

Záchranná centra jsou, jak již bylo zmíněno v úvodu, zakládána na základě úmluvy CITES, kterou jsem na stejném místě již stručně charakterizovala.⁷⁶ Úmluva o mezinárodním obchodu ohroženými druhy volně žijících živočichů a rostlin byla sjednána v roce 1973 ve Washingtonu. Úmluva CITES ve svých přílohách uvádí druhy, které jsou jí chráněny. Pro ČSFR vstoupila v platnost 28.5.1992 a pokud se týká České republiky, „převzala závazky vyplývající z úmluvy CITES kontinuálně od 1.1.1993“⁷⁷

Úmluva ke svému naplnění v článku IX stanoví, že státy mají vytvořit jeden nebo více výkonných a vědeckých orgánů.⁷⁸

Z hlediska České republiky jsou orgány vykonávající státní správu ve věcech CITES dle zákona č. 100/2004 Sb.⁷⁹ následující: ministerstvo (plnící funkci výkonného orgánu), Generální ředitelství cel, ČIŽP, celní úřady, orgány veterinární správy, orgány rostlinolékařské péče, krajské úřady. Jako vědecký orgán působí Agentura ochrany přírody a krajiny, kontrolním orgánem je ČIŽP.

3.2 Záchranná centra v Úmluvě CITES

Úpravu záchranných center CITES nalezneme v čl. VIII Úmluvy CITES. Tento čl. VIII upravuje opatření, která mají smluvní strany učinit. Relevantní jsou zejména odst. 1, 4 a 5. Odst. 1 v první větě říká, že aby ustanovení této Úmluvy byla uvedena v život a aby smluvní strany znemožnily takové obchodování s exempláři, které by ji porušovalo, mají tyto smluvní strany učinit přiměřená opatření. Má se jednat a) o pokutování obchodu s takovými exempláři nebo jejich držby, případně obojího a b) o provedení konfiskace takových exemplářů nebo jejich navrácení do státu, který je vyvezl.

Odst. 4 upravuje postup při zabavení živého exempláře, dojde-li k němu na základě odst. 1. Zabavený exemplář má být dle odst. 4 bodu a), svěřen výkonnému orgánu toho státu, který jej zabavil. V bodě b) je uvedeno, že výkonný orgán má po konzultaci s vyvážejícím

⁷⁶ úvod

⁷⁷ Stejskal V., Vilímková, V., op.cit.

⁷⁸ úmluva CITES, op.cit.

⁷⁹ Zákon č. 100/2004 Sb., op.cit.

státem vrátit exemplář tomuto státu na jeho náklad nebo ho zaslat záchrannému centru anebo na jiné podobné místo, které výkonný orgán uzná za vhodné vzhledem k cílům této Úmluvy. Bod c) doplňuje, že výkonný orgán může přijmout doporučení vědeckého orgánu nebo, pokládá-li to za nutné, se může dotázat sekretariátu, aby usnadnil své rozhodnutí podle bodu b) tohoto odstavce, a to i co se týče volby záchranného centra nebo jiného místa.

Definice záchranného centra CITES je obsažena v odst. 5. Zde je řečeno, že záchranným centrem se ve smyslu odst. 4 tohoto článku rozumí instituce určená výkonným orgánem k tomu, aby pečovala o živé exempláře, a to především o ty, které byly zabaveny.

Poslání záchranných center bylo nastíněno již v úvodu. Lze říci, že záchranná centra plní pro zabavené exempláře podobnou funkci jako záchranné stanice pro handicapované živočichy.

3.2 Evropské právo

Evropské právo obsahuje řadu právních předpisů vztahujících se k úmluvě CITES a jejímu naplňování v členských státech. Jedná se zejména o řadu nařízení Evropské Komise. Podrobnější výklad lze v tomto směru nalézt v knize Zákon o obchodování s ohroženými druhy⁸⁰ Pro českou úpravu mají tato nařízení význam zejména ve smyslu novelizace původních předpisů. Blíže se k tomu vyjadřují například autoři citovaného příspěvku.⁸¹ Konkrétní odkazy pak jsou nalezeny samozřejmě v samotných předpisech, například v zákoně č. 100/2004 Sb.⁸²

3.3 Vnitrostátní právo

Právní úpravu záchranných center je možné chápat ve dvojnásobném smyslu. V užším významu jako úpravu jistých provozních aspektů center nebo v širším – zohlednit tedy i veškerou úpravu související – například postup ČIŽP při kontrole. Z kapacitních důvodů se v této práci omezují na užší pojetí a související vztahy uvádím ve čtvrté kapitole formou praktických příkladů řešených ČIŽP.

⁸⁰ Stejskal V., Vilímková, V., op.cit.

⁸¹ Vilímková V., Šíma J., Krestová M., op. cit.

⁸² Zákon č. 100/2004 Sb., op.cit.

Vznik záchranného centra je podrobně upraven v paragrafu 29 b) odst. 1 až 8 zákona č. 100/2004 Sb.⁸³ Záchranné centrum vzniká na základě pověření Ministerstvem životního prostředí. Lze rozlišit dva případy: pokud se jedná o FO, PO, je dále specifikováno, za jakých podmínek je možné potřebné povolení udělit, druhý případ představuje pověření organizační složky státu, kde se toto povolení již předpokládá. Nadále vycházím z druhého způsobu výkladu. Odstavce 2 až 8 stanovují zmiňované podmínky. Dle odst. 2 žádost podává ministerstvu FO/PO, která hodlá centrum provozovat. Odst. 3 pak vypočítává její náležitosti, u některých pokládám za účelné se zastavit blíže. První z nich je *„Označení osoby vlastníka a osoby žadatele o povolení k provozování záchranného centra, nejsou-li totožné s osobou žadatele.“*⁸⁴

Druhou stanovenou náležitostí je *„výpis z rejstříku trestů osvědčující bezúhonnost žadatele, je-li jím fyzická osoba, je-li jím právnická osoba, je určeno že podmínka bezúhonnosti se vztahuje na všechny členy statutárního orgánu žadatele, přičemž za bezúhonnou se považuje osoba, která splňuje podmínky stanovené v paragrafu 6 odst. 2 písm. b) zákona o zoologických zahradách“*⁸⁵. Zde je možné nalézt jednu z možných vazeb na zákon o zoologických zahradách.

Další je *„čestné prohlášení žadatele o provozování záchranného centra, že nebude bez souhlasu složitele zadržovaných exemplářů a prozatímního správce zabavených exemplářů poskytovat informace třetím osobám“*⁸⁶, což je právě důvod, proč není principiálně možné získat od záchranných center informace a je nutné se obracet na jiné orgány.

Další náležitosti jsou vymezeny v paragrafu 29b odst. 3, pís. c,-f⁸⁷.

Zákon pak dále říká, že *„je-li žadatelem o vydání povolení k provozování záchranného centra zoologická zahrada s licencií podle jiného právního předpisu, nahrazuje předložení platné licence náležitosti žádosti uvedené v odst. 3 písmeno a) a b)“*⁸⁸.

⁸³ Zákon č. 100/2004 Sb., op.cit.

⁸⁴ Zákon č. 100/2004 Sb., op.cit.

⁸⁵ Zákon č. 100/2004 Sb., op.cit.

⁸⁶ Zákon č. 100/2004 Sb., op.cit.

⁸⁷ Zákon č. 100/2004 Sb., op.cit.

Řízení o povolení působení jako záchranné centrum je správním řízením. Další podrobnosti stanoví zákon⁸⁹

Pokud jde o přerušení nebo ukončení provozování záchranného centra, je toto v pravomoci opět Ministerstva životního prostředí.⁹⁰

Zákon v paragrafu 29c vymezuje také podmínky provozu a povinnosti provozovatele.⁹¹

Za účelné pokládám uvést, jakým způsobem probíhá financování záchranného centra. Financování nákladů na péči o zabavený exemplář a další nakládání s ním je vymezeno zákonem.⁹²

Záchranná centra „pečují s majetkem státu (exempláři) na základě smluvního vztahu s Ministerstvem životního prostředí, které jim poskytuje náhradu vynaložených výdajů na péči o exempláře z prostředků státního rozpočtu.“⁹³ Stručnou zmínku se mi podařilo nalézt ve výše uvedeném dokumentu Zoo Brno.⁹⁴

4 Postup při zabavení zvířete

4.1 Činné orgány

V kapitole o právní úpravě bylo vyloženo, úmluva CITES rozlišuje určité orgány státní správy, které mají k jejímu naplňování sloužit a zákon jako vnitrostátní předpis určuje orgány blíže. Bylo také řečeno, že záchranná centra vznikají pro možnou realizaci naplnění jednoho z opatření úmluvy CITES - možnost konfiskace exempláře. Jak bylo nastíněno tamtéž, otázky vzniku, provozu a financování centra, jsou nejčastěji vázány na Ministerstvo životního prostředí. Neméně důležitý je proces zabavování exempláře a jeho umístování do

⁸⁸ Zákon č. 100/2004 Sb., op.cit., lze zde spatřovat vazbu na právní úpravu zoologických zahrad, pozn. Aut.

⁸⁹ Zákon č. 100/2004 Sb., op.cit., paragraf 29b

⁹⁰ Zákon č. 100/2004 Sb., op.cit., paragraf 29d, odst. 1-3

⁹¹ Zákon č. 100/2004 Sb., op.cit.

⁹² Zákon č. 100/2004 Sb., op.cit., paragraf 34a, odst. 4-6

⁹³ Prchalová, Jana, op.cit.,

⁹⁴ Viz Výčet záchranných center

záchranného centra. Zde se jedná o spolupráci řady orgánů, z nichž nejvýznamnější je ČIŽP, Celní správa.

Při samotném zabavení je nepochybně nejčastěji rozhodující jednání Celní správy České republiky. V úmluvě V praxi k odhalení dochází zejména na letištích apod., kdy Celní správa odhalí pachatele dovážejícího nebo vyvážejícího některé z exemplářů chráněných úmluvou, popřípadě jejich dovoz/vývoz bez náležitého povolení popřípadě dokonce činícího toto nevědomky (například osoba si přiveze z dovolené exemplář, aniž tuší, že by mohl být chráněn).

Většinou se však bohužel jedná spíše o zcela vědomé jednání, kdy pachatel uvádí záměrně že vyváží/dováží jiný druh exemplářů, než jak tomu skutečně je. Zvířata (rostliny) jsou pak téměř vždy takto pašována za velmi nevhodných podmínek. Nežádka se stává, že většina převážených exemplářů transport nepřežije. Stav zabavovaných exemplářů je dle informací ČIŽP velmi špatný. V této souvislosti bych opět zmínila záchrannou stanici. Jak bylo popsáno dříve, do záchranné stanice jsou umisťováni handicapovaní živočichové. Nutno uvést, že v případě exemplářů umisťovaných do záchranných center se jedná většinou o postižení větší než tento handicap.

Pokud Celní správa toto odhalí, uvědomí o tom ČIŽP, která působí jako kontrolní orgán. ČIŽP pak vyhodnotí, o které exempláře se jedná, rozhodne o jejich umístění do záchranného centra, se kterým pak dále spolupracuje. Ve výročních zprávách ČIŽP je pak k nalezení, které případy byly řešeny.

Neméně důležité pak je, co se zvířetem děje dále, po jeho umístění do záchranného centra. Orgán státní správy, dle úmluvy CITES výkonný orgán, příslušný k rozhodování o fungování center je Ministerstvo životního prostředí. Je vhodné uvést pár poznámek k vlastnictví exempláře. Dle zákona č. 100/2004 Sb.⁹⁵ se vlastníkem exempláře zabaveného na základě pravomocného rozhodnutí se stává stát, přičemž hospodaření s tímto exemplářem přísluší ministerstvu. Ministerstvo musí do 3 měsíců ode dne nabytí právní moci rozhodnutí o zabavení určit, jak bude s exemplářem dále naloženo. Nejčastěji dochází k tomu, že se zvíře daruje záchrannému centru, které pak je jeho vlastníkem. Náklady na jeho existenci jsou pak hrazeny již samotným centrem z jeho vlastních prostředků,

⁹⁵ Zákon č. 100/2004 Sb., op.cit.

k tomuto dochází právě na základě toho, že většina center jsou zároveň zoologickými nebo botanickými zahradami. Ministerstvo ale může právo hospodaření s exemplářem převést též na organizační složku státu nebo právnickou osobu, v odůvodněných případech může převést exemplář i do vlastnictví vhodné osoby.

4.2 Případy řešené ČIŽP

Příklady řešených případů lze nalézt na internetových stránkách ČIŽP⁹⁶. Je zde patrná spolupráce několika orgánů. Samotné zabavování je často prováděno Celní správou ČR, ČIŽP a MŽP působí dle předpokladů CITES jako kontrolní orgán. Následně se zvíře (rostlina) na základě rozhodnutí MŽP dostává do péče některého ze záchranných center.

První případ zmiňovaný ČIŽP je nadepsán Želvy, varani a hadi z Indonésie. Jednalo se o případ z roku 2004, kdy byl na letišti Ruzyně zadržen český občan, který v zavazadle pašoval plazy chráněné CITES. Těchto plazů bylo nalezeno 115. Zvířata byla zabalena v pytlících a v přepravekách natěsnaná v kufru, jedna z želv byla mrtvá.

Další uvedený případ byl řešen také v roce 2004. Jednalo se opět o hady a varany z Indonésie. Zadržen byl rovněž opět český občan, u kterého bylo nalezeno 69 plazů. Tentokrát byla zvířata zabalena v ponožkách a opět v přepravekách natěsnaná v kufru, některá pak na těle pachatele pod bundou. Také zde byla zvířata ve špatném zdravotním stavu.

V roce 2004 zadržela celní správa zásilku z Ruska, ve které bylo 564 kořenů ženšenu (*panax ginseng*), který je chráněn CITES. uváděno za jiný druh. Byl tak dovezen bez potřebného povolení.

V roce 2005 byl na letišti v Ruzyni zadržen slovenský občan cestující z Jamajky, který měl ve svém zavazadle ukryto 6 papoušků. Celníci, kteří muže zadrželi, přivolali ke kontrole inspektory ČIŽP. Jednalo se o 3 amazoňany jamajské *Amazona collaria* a 3 amazoňany šedohlavé *Amazona agilis*, ptáci v plastových kulatých krabicích o průměru asi 25 cm.

Podobných případů je možné nalézt ještě celou řadu. V nejaktuálnější výroční zprávě z roku 2012 je pak CITES věnována poměrně značná pozornost. V roce 2012 bylo inspektory ČIŽP provedeno 559 kontrol dle zákona č. 100/2004 Sb. (CITES). U 71 kontrol bylo zjištěno porušení zákona tj. každá 5-6 kontrolovaná zásilka nebyla v pořádku. ČIŽP vedla 109

⁹⁶ Dostupné na: <http://www.cizp.cz/>

pokutových řízení, celkem byly uloženy v oblasti CITES pokuty ve výši 356 900 Kč (pravomocná rozhodnutí). Dále bylo vedeno 81 řízení o zabavení exemplářů – zabaveno bylo celkem 1077 exemplářů.

ČIŽP asistovala u 7 domovních prohlídek a realizaci prováděných orgány činnými v trestním řízení, inspektoři ČIŽP se na akcích podíleli jako odborní konzultanti. Nadále probíhala úspěšná spolupráce s dalšími orgány, pokračovala také činnost Stálé zvláštní pracovní skupiny zřízené v roce 2007. Byl zorganizován 5. ročník semináře Prosazování úmluvy CITES v České republice určeného inspekcí, policii, Celní správě, státním zástupcům a soudcům, kterého se zúčastnilo 123 účastníků.⁹⁷

5 Závěr

Cílem mé práce bylo zkoumat působení a fungování záchranných center v České republice. V úvodu jsem popsala otázky které jsou v práci řešeny. Zkoumala jsem postavení záchranných center mezi ostatními subjekty poskytujícími ochranu živočichům nebo rostlinám v České republice, jejich podobnosti a rozdíly, a to zejména se záchrannými stanicemi, na jejichž značnou podobnost z hlediska fungování jsem v textu několikrát upozornila.

V průběhu psaní práce jsem narazila na několik zajímavých problémů, které by do budoucna mohly vést k diskuzi. Za nejvýznamnější považuji dvě spíše fragmentární zprávy uvedené ve výroční zprávě Zoo Praha a na stránkách ČIŽP, které v sobě obsahují společnou otázku, kterou je budoucnost záchranných center v české republice.

Osobně se domnívám, že stávající počet záchranných center v České republice je spíše nedostačující. Vyplývá to alespoň z výročních a jiných zpráv subjektů působících jako záchranná centra. Myslím, že uvažovat o pověření dalších subjektů působením jako záchranné centrum by nepochybně mělo opodstatnění mělo. Aktuální informace však nasvědčují spíše opaku – je nutno uvažovat o možné redukci záchranných center, možné likvidaci většiny z nich. Tuto koncepci nepovažuji za vhodnou, což se mi doufám podařilo odůvodnit již na začátku tím, že ne každý subjekt může být vhodný pro ten který druh živočichů (rostlin) a

⁹⁷ Data převzata: <http://www.cizp.cz/>

zejména pak také kapacitními důvody center a k tomu poněkud nepoměrným množstvím případů, které je neustále ČIŽP řešeno.

Lze uzavřít, že záchranná centra působí v České republice již poměrně dlouhou dobu jako subjekty umožňující péči o živočichy (rostliny) zabavené při nelegálním obchodu s nimi.

Strategie rozvoje města Brna	ZOO Rok	Počet případů	Počet zadržených jedinců zvířat	Počet zadržených druhů, poddruhů a variet
	1995	2	59 želv 63 ještěřů 8 papoušků 138 pěvců	1 1 2 2
	1996	0	0	0
	1997	2	124 ještěřů 7 papoušků 3 pěvci	2 5 1
	1998	3	4 papoušci	3
	1999	4	33 želv 83 ještěřů 1 had 1 papoušek	2 4 1 1
	2000	10	18 želv 28 papoušků 1 dravec	1 7 1
	2001	0	0	0
	2002	1	98 papoušků	1
	CELKEM	22	381 plazů 288 ptáků	11 26
	669		37	

Přehled zabavených a zadržených zásilek	Druh, poddruh, varieta	Počet (ks)
	Chameleon jemenský	64
	Trnorep egyptský	63
	Leguán zelený	60
	Želva egyptská	59
	Chameleón Jacksonův	50
	Želva skalní	32
	Chameleón Hoehnelův	20
	Želva čtyřprstá	19
	Chameleón sp.	10
	Trnorep skalní	3
	Pěvci – směs (min. 2 druhy)	138
	Papoušek šedý liberijský	70
	Papoušek šedý velký	34
	Papoušek zpěvavý	9
	Rosela pestrá	7
	Neoféma ozdobná	5
	Rosela Pennantova	4
	Loskuták beo	3
	Ara horský	2
	Agapornis sp.	2
	Neoféma ozdobná žlutá	2
	Papoušek královský	2

Lori mnohobarvý	2
Krajta královská	1
Ara macao	1
Kakadu bílý	1
Kakadu Goffinův	1
Neoféma ozdobná pestrá	1
Neoféma ozdobná žlutolící	1
Rosela Pennantova modrá	1
Rosela pestrá lutino	1
Barnard zelený	1
Papoušek nádherný	1
Papoušek horský	1
Lori žlutohřbetý	1
Jestřáb lesní	1
CELKEM	669

Příloha č. 2 – ČIŽP – některé řešené případy, dostupné na: <http://www.cizp.cz/>

Případ č. 1

Případ č. 3

Případ č. 4

Seznam zdrojů:

Odborné publikace:

Damohorský, M. a kol., *Právo životního prostředí*. Praha: C.H.Beck, 2003

Stejskal V., Vilímková, V., *Zákon o obchodování s ohroženými druhy s komentářem a prováděcími a souvisejícími předpisy*. Praha: Linde, 2005

Prchalová, Jana. *Právní ochrana zvířat*. Praha: Linde, 2009

Doležal, Jiří X.. *Pražská Zoo-její zvířata a lidé*. Praha: Ringier, 2006

Internetové zdroje:

<http://www.botaniliberec.cz/>

T. Jiroušek, Vladislav et. al. *Zoologické zahrady české republiky a jejich přínos k ochraně biologické rozmanitosti*, dostupné na: [http://www.mzp.cz/osv/edice.nsf/379B301626F7EF96C12570DC002B689B/\\$file/zoo.pdf](http://www.mzp.cz/osv/edice.nsf/379B301626F7EF96C12570DC002B689B/$file/zoo.pdf)

<http://www.zooliberec.cz/media/files/vyrocka-zoo-web.pdf>

<http://www.cizp.cz>

<http://www.mzp.cz>

Komínková, Pavlína. Právní úprava záchranných stanic. in Stejskal V., Leskovjan M. Člověk a zvíře – v zajetí či v péči?, Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2010

Vilímková V., Šíma J., Krestová M. Legislativní nástroje v oblasti ochrany přírody a krajiny, společný příspěvek tří autorů na konferenci na téma Národní síť záchranných stanic-systém záchrany handicapovaných živočichů uspořádanou 27. 11. 2012 Českým svazem ochránců přírody ve spolupráci s Agenturou ochrany přírody a krajiny ČR, dostupné na <http://www.zvirevouzi.cz/konference-narodni-sit-zachrannych-stanic-system-zachrany-handicapovanych-zivocichu/>

Císař, Zdeněk. Veterinární předpisy upravující činnosti záchranných stanic, příspěvek vydán rovněž na zmíněnou konferenci na téma Národní síť záchranných stanic

<http://www.zoopraha.cz/cs/>

Dostupné na: http://www.zoo-ohrada.cz/index.php?option=com_content&task=blogcategory&id=15&Itemid=451

<http://www.botaniliberec.cz/>

<http://www.csopnj.cz/>

<http://www.csopnj.cz/>

<http://www.zooplzen.cz/>

<http://www.zoojihlava.cz/>

<http://www.zoousti.cz/default.aspx>

<http://bz-uk.cz/>

http://www.botanicka.cz/hlavni-stranka.html?page_id=95

http://www.sci.muni.cz/bot_zahr/

<http://www.zoobrno.cz/>

Právní předpisy:

úmluva CITES, sjednána dne 3.3.1973 ve Washingtonu, v platnost vstoupila dne 1.7.1975, Česká republika převzala závazky kontinuálně 1.1.1993

Zákon č. 100/2004 Sb., ze dne 5.3.2004, o ochraně druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin regulováním obchodu s nimi a dalších opatřeních k ochraně těchto druhů a o změně některých zákonů (zákon o obchodování s ohroženými druhy) ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 16/1997 Sb., ze dne 24.2.1997 o podmínkách dovozu a vývozu ohrožených druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin a dalších opatřeních k ochraně těchto druhů a o změně a doplnění zákona České národní rady č. 114/1992 Sb.

Zákon č. 114/1992 Sb., ze dne 19.2.1992 o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 246/1992 Sb., ze dne 15.4.1992 na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů

Vyhláška č. 316/2009 Sb., ze dne 27.8. 2009 o držení živočichů dočasně nebo trvale neschopných přežít ve volné přírodě a o péči o tyto živočichy v záchranných stanicích (vyhláška o handicapovaných živočiších)

Vyhláška č. 114/2010 Sb., ze dne 9.4. 2010 o ochraně handicapovaných zvířat při chovu

Zákon č. 312/2008 Sb., ze dne 21.8.2008 , změna zákona na ochranu zvířat proti týrání

Zákon č. 166/1999 Sb, ze dne 13.7.1999, o veterinární péči a o změně některých souvisejících zákonů (veterinární zákon)